The article analyzes the national experience of legal regulation of adversarial proceedings in criminal proceedings, explores various scientific approaches to this problem and concludes on the actual inequality of the parties in criminal proceedings, as well as defines the legislative model of the criminal process in Ukraine. The analysis of international legal acts, provisions of the Constitution of Ukraine, CPC of Ukraine and positions of procedural scholars given in the article gives grounds to state that the tendencies of development of criminal procedure legislation of Ukraine bring the criminal process of Ukraine closer to the public-competitive model with Anglo-Saxon elements on an international and constitutional conceptual basis.

The conceptual foundations of the modern criminal process of Ukraine are a system of theoretical, legal and praxeological provisions of general nature, enshrined in the provisions of international legal documents that define international standards in the field of human rights and the Constitution of Ukraine, which directly affect the content and model of domestic criminal process. The basic basis of the concept of the criminal process of Ukraine is the Constitution of Ukraine, which determines the basis and form of any legal phenomenon in the state. Despite the fact that the concept primarily reflects the theoretical foundations, basic principles and prerequisites of a particular activity, it forms the basic concepts, schemes and forms according to which this activity is implemented. Thus, changing the conceptual basis of criminal procedure is its most radical reform, as it leads to the need to abandon previously substantiated postulates and standards of thinking and action, to change the basic concepts that ensure a holistic perception of the system of this activity, and therefore should be based on Constitution of Ukraine, which will build a constitutional and legal model of adversarial criminal proceedings in Ukraine.

Key words: Constitution of Ukraine, concept, convergence, criminal proceedings, constitutional model of adversarial criminal process, international legal standards for human rights protection, EU legal system.

DOI: 10.36695/2219-5521.4.2020.18

УДК 342.7

Л.В. МІХНЕВИЧ

*Людмила Володимирівна Міхневич, кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри Київського національного економічного університету ім. Вадима Гетьмана**

ORCID: 0000-0002-4774-079X

КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО НА ТАЄМНИЦЮ ЛИСТУВАННЯ, ТЕЛЕФОННИХ РОЗМОВ, ТЕЛЕГРАФНОЇ ТА ІНШОЇ КОРЕСПОНДЕНЦІЇ ОКРЕМИХ КАТЕГОРІЙ ОСІБ

Постановка проблеми. Рівень забезпечення прав і свобод людини є показником рівня свободи особи в державі та виконання державою своїх зобов'язань перед людьми. Право особи на таємницю листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції, будучи одним із основоположних та невід'ємних прав людини, гарантує її свободу й особисту недоторканність, а його забезпечення набуває особливого значення. Це зумовлено тим, що листування, телефонні розмови, телеграфна та інша кореспонденція є досить важливими засобами спілкування людей як в особистій, так і в робочій сферах. Втім, право на таємницю кореспонденції не є абсолютним. Міжнародні документи та акти національного законодавства встановлюють певні застереження. Відповідно до Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (далі – Конвенція) обмеження здійснення цього права можливе згідно із законом у випадках, необхідних у демократичному суспільстві в інтересах національної та громадської безпеки чи економічного добробуту країни, для запобігання заворушенням чи злочинам, для захисту здоров'я чи моралі або для захисту прав і свобод інших осіб¹. Конституцією України визначено, що винятки можуть бути встановлені лише судом у випадках, передбачених законом, з метою запобігти злочинам чи з'ясувати істину під час розслідування кримінальної справи, якщо іншими способами одержати інформацію неможливо². Однак на практиці трапляються непоодинокі випадки відхилення від цих норм, а відтак право на таємницю кореспонденції людини систематично зазнає втручань чи обмежень. Тож його захист є однією з найбільш гострих проблем як для України, так і для інших демократичних країн. Варто також зауважити, що для деяких суб'єктів це конституційне право зазнає певних трансформацій, пов'язаних із їхнім статусом. Якщо для одних, як-то для осіб, засуджених до позбавлення волі, прямо встановлено обмеження права на таємницю листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції, то інші – наприклад, представники влади, користуються вищим імунітетом від незаконного чи свавільного втручання у таємницю кореспонденції. Тож дослідження питань забезпечення права на таємницю листування телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції окремих категорій осіб є важливим для встановлення законності запровадження контролю їх спілкування.

© Л.В. Міхневич, 2020

* *Liudmyla Mikhnevych, Ph.D. in Law, Associate Professor, Head of the Department of Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman*

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Слід констатувати, що окремі аспекти порушеної проблеми були предметом наукових пошуків таких вчених, як: А.В. Байлов, С.В. Вишновецька, В.М. Вишновецький, І.А. Ветухова, Л.Д. Воеводін, І.М. Козьяков, В.О. Корчинський, А.В. Левченко, В.Т. Маляренко, В.В. Назаров, О.В. Негодженко, І.Л. Петрухін, О.О. Посикалюк, М.В. Романов, А.Х. Степанюк, В.М. Тертишник, Н.В. Токар та ін. Наукові висновки названих дослідників становлять підґрунтя для подальших досліджень і пошуку шляхів вирішення проблеми забезпечення права на таємницю кореспонденції окремих категорій осіб.

Формування мети статті. Із урахуванням викладеного вище **метою** статті є дослідження права на таємницю листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції окремих категорій осіб, аналіз останніх нормативних змін правового регулювання гарантій забезпечення цього права окремих категорій осіб, а також виявлення проблем у цій сфері.

Виклад основного матеріалу. Насамперед варто зазначити, що інститут таємниці кореспонденції є гарантією свободи особистості. Нині сформувались дві наукові концепції розуміння права на таємницю кореспонденції. По-перше, це так звана «особистісна» концепція, яка розглядає дане право як складову права на недоторканність особистого і сімейного життя, а, по-друге, це право досліджується як самостійне право, зміст і призначення якого ширше за захист приватного життя особи³. Так, міжнародними актами, а також практикою Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) право на таємницю кореспонденції розглядається в контексті права на приватне (особисте) та сімейне життя. Зокрема, у Загальній декларації прав людини (ст. 12) встановлено, що ніхто не може зазнавати безпідставного втручання у його особисте і сімейне життя, безпідставного посягання на недоторканність його житла, таємниці його кореспонденції або на його честь і репутацію⁴. Право кожного на повагу до свого приватного і сімейного життя, до свого житла і кореспонденції закріплює ст. 8 Конвенції⁵. Міжнародний пакт про громадянські та політичні права (ст. 17) встановлює заборону свавільного чи незаконного втручання в особисте і сімейне життя особи, свавільного чи незаконного посягання на недоторканність її житла або таємниці її кореспонденції чи незаконних посягань на її честь і репутацію⁶.

Зауважимо, що у згаданих актах та й у юридичній літературі поняття «приватне» та «особисте» життя ототожнюються. На нашу думку, слушною є позиція, що поняття «приватний» і «особистий» можуть вживатися як синоніми, зокрема і коли йдеться про сферу людського життя⁷. Прецедентна практика ЄСПЛ не встановила єдиного розуміння поняття «приватне життя», але надала настанови щодо його значення та обсягу для цілей ст. 8 Конвенції. Насамперед право на повагу до приватного життя є правом на приватність, правом жити так, як кожен того бажає, і бути захищеним від оприлюднення фактів такого життя. Певною мірою право на повагу до приватного життя також має охоплювати право встановлювати та розвивати відносини з іншими людьми⁸. Тож, враховуючи широке коло питань, що охоплює приватне життя, ЄСПЛ виділяє справи, що підпадають під це поняття, на три основні групи: 1) справи про фізичну, психологічну чи моральну цілісність особи; 2) справи про приватність особи та 3) справи про ідентичність особи. Відтак право на приватне життя включає особисту автономію й розвиток, можливість взаємодіяти з іншими людьми, фізичну та психологічну недоторканність, а також, певною мірою, репутацію особи. Безпосередньо до сфери особистого життя включено й сімейне життя, де йому забезпечується право вільного від свавільного втручання держави існування. Зауважимо, що у практиці ЄСПЛ немає й вичерпного визначення поняття «сімейне життя», адже це поняття постійно еволюціонує і продовжує розвиватись з урахуванням сучасних змін соціальних та культурних моделей сім'ї⁹. Таким чином, «особистісній» концепції притаманний безпосередній зв'язок права на таємницю кореспонденції та права на приватне і сімейне життя¹⁰.

Прихильники другої концепції розглядають право на таємницю кореспонденції як самостійне право. Вони наголошують, що право на таємницю кореспонденції належить до окремих особистих прав людини та виходить за межі права на недоторканність приватного життя. Тож зв'язок права на таємницю кореспонденції зі сферою приватного життя є відносним, таким самим, як і з рештою основних прав людини¹¹.

В Україні право на таємницю кореспонденції закріплює Конституція України. Основний Закон (ст. 31) гарантує кожному таємницю листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції¹². Це право сформульовано таким чином, що завданням держави є забезпечення недоторканності цього права з боку інших осіб та державних органів і передбачає заборону для будь-кого без згоди особи знайомитися з її кореспонденцією, прослуховувати її телефонні розмови тощо, а також розголошувати їх зміст або сам факт такої кореспонденції. На відміну від згаданих вище міжнародних актів, у Конституції України це право виведене в окрему, від недоторканності особистого та сімейного життя, статтю, що дає підстави для висновку про недоцільність звужувати право на таємницю листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції лише сферою особистого чи сімейного життя.

Беззаперечно право на таємницю кореспонденції гарантується кожному. Втім, як уже зазначалося, це право може бути обмежене судом на підставі закону. Так, різновидом втручання в приватне спілкування є арешт, огляд і виїмка кореспонденції. При цьому ст. 261, 262 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) чітко встановлені підстави та процесуальні форми такого обмеження цього конституційного права особи. Водночас реалізація права на таємницю кореспонденції окремими категоріями осіб має свої особливості. З одного боку, допускається обмеження права на таємницю листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції, а з іншого – встановлюються вищі гарантії захисту від незаконного чи свавільного втручання у таємницю кореспонденції. Деталізацію особливостей реалізації права на таємницю кореспонденції для окремих категорій осіб встановлюють спеціальні норми.

Так, із прийняттям Кримінально-виконавчого кодексу України (далі – КВК України) та змінами низки інших нормативно-правових актів в Україні суттєво покращився правовий статус засуджених. Втім КВК України прямо встановлює обмеження права на таємницю листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції для засуджених до позбавлення волі. Зокрема, відповідно до ст. 110 КВК України телефонні розмови засуджених та використання ними мережі Інтернет мають відбуватися під контролем адміністрації установи виконання покарання. Також адміністрація має право й ознайомлюватись зі змістом вхідних та вихідних повідомлень електронної скриньки засудженого. Відповідно до ст. 113 КВК України кореспонденція, яку одержують і надсилають засуджені, підлягає перегляду. Винятки стосуються лише тієї кореспонденції, яку засуджені адресують Уповноваженому Верховної Ради України з прав людини, ЄСПЛ, іншим відповідним органам міжнародних організацій, членом або учасником яких є Україна, уповноваженим особам таких міжнародних організацій, до суду та прокуророві, або одержують від зазначених органів та осіб. Також не підлягає перегляду кореспонденція засудженого та його захисника.

Ці винятки співзвучні з нормами міжнародних актів. Так, відповідно до ст. 3 Європейської Угоди про осіб, які беруть участь у процесі Європейського суду з прав людини (далі – Угода) договірні сторони (представники влади країн, які її підписали) поважають право будь-яких осіб, які беруть участь у процесі на безперешкодне листування із ЄСПЛ. Окрім того, для засуджених Угодою встановлено додаткові норми. Особи, які утримуються під вартою, мають право листуватися та спілкуватися конфіденційно з адвокатом, їхня кореспонденція є недоторканною, відтак відправляється та доставляється до ЄСПЛ без надмірних затримок і без змін¹³. Але, на жаль, на практиці існують випадки, коли навіть листування засуджених з установами, які входять до переліку винятків, переглядається. Прикладом визнання такого порушення права особи на таємницю кореспонденції в Україні є рішення ЄСПЛ у справі «Смірнов проти України» від 18 грудня 2018 р.¹⁴ ЄСПЛ встановив, що перегляд кореспонденції заявника становило втручання у його права на повагу до його кореспонденції та не здійснювався «згідно із законом».

Тож, хоч контроль кореспонденції засуджених до позбавлення волі осіб видається припустимим і доцільним, все ж необхідно визначити компетенцію влади, яка може здійснювати такий контроль, чіткі правила та вибір засобів такого контролю. Адже така суцільна перевірка кореспонденції засуджених видається суперечливою, оскільки Конституція України не передбачає таких інститутів, які б дозволяли автоматичне обмеження таємниці кореспонденції.

Натомість більш ретельно охороняється таємниця кореспонденції представників влади. Звісно, встановлення додаткових гарантій для здійснення повноважень окремих категорій державних посадових осіб має на меті створення належних умов для виконання покладених на них державою обов'язків та захист від незаконного втручання у їхню діяльність. При цьому гарантії вищого рівня, оскільки вони допускають винятки із загального принципу рівності прав і свобод громадян, відповідно до рішення Конституційного Суду України, мали визначатися виключно Конституцією¹⁵. Тож вищі, порівняно з іншими особами, гарантії захисту від втручання в таємницю кореспонденції мали зокрема народні депутати, додатковою юридичною гарантією правового статусу яких була депутатська недоторканність. Вона передбачала отримання згоди Верховної Ради України на притягнення парламентаря до кримінальної відповідальності. Водночас на підставі чинних тоді норм Конституції України, Закону України «Про статус народного депутата України» та КПК України депутатська недоторканність включала в себе й заборону порушення таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції народного депутата України. Обмеження цього права потребувало згоди на такі дії Верховної Ради України та санкції суду, що відповідно гарантувало вищий його захист. Певна річ, народні депутати – не єдина категорія осіб, які мали підвищені гарантії здійснення права на таємницю кореспонденції. Зокрема, Конституція України та Закон України «Про судоустрій і статус суддів» визначали окремий, більш ретельний захист таємниці кореспонденції для суддів.

Тож національне законодавство потребувало комплексного підходу щодо охорони таємниці спілкування представників владних органів. Законодавчі ж зміни останніх років суттєво вплинули на нормативне регулювання здійснення цього права для таких осіб. До таких суб'єктів нині можна віднести осіб, щодо яких здійснюється особливий порядок кримінального провадження. Відповідно до ст. 480 КПК України це зокрема народні депутати України, депутати місцевих рад, судді, кандидати у Президенти України, Голова та інші члени Рахункової палати України, Уповноважений Верховної Ради України з прав людини, Генеральний прокурор та його заступники та ін. Але нині в законодавчих актах щодо правового статусу більшості представників владних органів прямо не визначено вищі гарантії їх права на таємницю кореспонденції. Хоча є винятки, наприклад, щодо охорони кореспонденції народних депутатів України. Зокрема згідно з ч. 2 ст. 482² КПК України клопотання про дозвіл на порушення таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції народного депутата України має бути погоджено Генеральним прокурором або особою, яка виконує його обов'язки. Це, відповідно, гарантує народному депутату вищий, як для пересічних громадян, захист від втручання в таємницю його кореспонденції.

Свої особливості має й здійснення права на таємницю кореспонденції адвокатами при виконанні ними обов'язків захисника. Варто зазначити, що адвокат дійсно має вищий імунітет від незаконного чи свавільного втручання у таємницю його листування чи телефонних розмов, адже, здійснюючи свою діяльність, він має, окрім прав та обов'язків, законодавчо закріплені гарантії адвокатської діяльності. Згідно зі ст. 23 Закону «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» проведення стосовно адвоката оперативного-розшукових заходів чи слідчих дій, в тому числі таких, які передбачають втручання у приватне спілкування, що можуть прово-

дитися виключно з дозволу суду, здійснюється на підставі судового рішення, ухваленого за клопотанням Генерального прокурора, його заступників, прокурора Автономної Республіки Крим, області, міста Києва та міста Севастополя. Також забороняється втручання у приватне спілкування адвоката з клієнтом. Зазначені гарантії забезпечують та охороняють професійні права, честь і гідність адвоката як особи при виконанні нею службових обов'язків і водночас гарантують таємницю її листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції.

Очевидно, що у чинному законодавстві неприпустимість втручання у таємницю листування і телефонних розмов адвоката при виконанні ним обов'язків захисника прямо не визначено. І хоча це впливає зі змісту ст. ст. 22 і 23 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», якими передбачено гарантії адвокатської таємниці та гарантії адвокатської діяльності загалом, очевидно, що існує потреба у чіткому закріпленні в законодавстві гарантії забезпечення права на таємницю листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції адвоката при виконанні ним обов'язків захисника. Адаже втручання в спілкування адвоката та його клієнта зводить нанівець довірчі взаємовідносини між ними¹⁶.

Висновки. Отже, незважаючи на всі законодавчі гарантії, право на таємницю листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції забезпечується по-різному для різних категорій осіб. Так, найменш забезпеченим це право є стосовно засуджених до позбавлення волі. Вищий імунітет від незаконного чи свавільного втручання в право на таємницю кореспонденції мають народні депутати, адвокати та інші особи, щодо яких здійснюється особливий порядок кримінального провадження. Безумовно, законодавство, що регулює та захищає право на таємницю листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції для кожної з розглянутих категорій осіб, має певні прогалини й суперечності, усунення яких дасть змогу наблизити правове регулювання забезпечення цього конституційного права до міжнародних стандартів та підвищити рівень його захисту.

¹ Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 р. Конвенцію ратифіковано Законом № 475/97-ВР від 17.07.1997 р. URL: <http://www.rada.kiev.ua>

² Конституція України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1996. № 30. Ст. 141.

³ Токар Н.В. Право на таємницю кореспонденції і телефонних розмов як самостійне право людини: обґрунтування наукової концепції. *Адміністративне право і процес*. 2016. № 1 (15). С. 217–218.

⁴ Всеобщая декларация прав человека. Принята и провозглашена в резолюции 217 А (III) Генеральной Ассамблеи от 10 декабря 1948 г. URL: <http://www.rada.kiev.ua>

⁵ Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 р. Конвенцію ратифіковано Законом № 475/97-ВР від 17.07.1997 р. URL: <http://www.rada.kiev.ua>

⁶ Міжнародний пакт про громадянські і політичні права. Прийнято Генеральною Асамблеєю ООН 16 грудня 1966 р. Міжнародний пакт ратифіковано Указом Президії Верховної Ради Української РСР № 2148-VIII від 19.10.1973 р. URL: <http://www.rada.kiev.ua>

⁷ Левченко А.В. До проблеми визначення поняття конституційного права на таємницю листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції. *Конституційно-правові академічні студії*. 2019. Вип. 2. С. 27.

⁸ Посібник за статтею 8 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод. Право на повагу до приватного і сімейного життя. *Європейський суд з прав людини*. 2018. С. 42–43. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/1259d4263dac852ef056_file.pdf

⁹ Явор О. «Сімейне життя» в інтерпретації Європейського суду з прав людини. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 10. С. 48–49.

¹⁰ Токар Н.В. Право на таємницю кореспонденції і телефонних розмов як самостійне право людини: обґрунтування наукової концепції. *Адміністративне право і процес*. 2016. № 1 (15). С. 217.

¹¹ Там само. С. 218.

¹² Конституція України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1996. № 30. Ст. 141.

¹³ Європейська угода про осіб, які беруть участь у процесі Європейського суду з прав людини. Страсбург, 5 березня 1996 р. Угоду ратифіковано Законом № 1846-IV (1846-15) від 23.06.2004 р. URL: <http://www.rada.kiev.ua>

¹⁴ Справа «Сергій Смірнов проти України» (Заява № 36853/09). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_d37

¹⁵ Рішення Конституційного Суду України за конституційним поданням Президента України щодо відповідності Конституції України (конституційності) Закону України «Про Рахункову палату Верховної Ради України» (справа про Рахункову палату) від 23.12.1997 р. № 7-зп/1997. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v007p710-97#Text> (дата звернення: 23.11.2020).

¹⁶ Дроздов О., Дроздова О. Привілеї юридичної професії. *Інформаційний бюлетень*. 2018. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/3c4d83633d6ce7461d5e_file.pdf (дата звернення: 23.11.2020).

Резюме

Міхневич Л.В. Конституційне право на таємницю листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції окремих категорій осіб.

У статті досліджено право на таємницю листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції окремих категорій осіб, зокрема право на таємницю кореспонденції осіб, засуджених до позбавлення волі, представників державної влади, адвокатів. Також охарактеризовано дві наукові концепції розуміння права на таємницю кореспонденції. Здійснено аналіз останніх нормативних змін правового регулювання забезпечення права на таємницю кореспонденції в Україні, зокрема зміни гарантій права на таємницю кореспонденції народних депутатів України.

Ключові слова: особистісна концепція права на таємницю кореспонденції, право на таємницю листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції, право на приватне життя, право на сімейне життя, особи засуджені до позбавлення волі, народні депутати, адвокати.

Резюме

Михневич Л.В. Конституционное право на тайну переписки, телефонных разговоров, телеграфной и другой корреспонденции отдельных категорий лиц.

В статье исследовано право на тайну переписки, телефонных разговоров, телеграфной и другой корреспонденции отдельных категорий лиц, в частности право на тайну корреспонденции лиц, осужденных к лишению свободы, представителей государственной власти, адвокатов. Также охарактеризованы две научные концепции понимания права на тайну корреспонденции. Осуществлен анализ последних нормативных изменений правового регулирования обеспечения права на тайну корреспонденции в Украине, в частности изменения гарантий права на тайну корреспонденции народных депутатов Украины.

Ключевые слова: личностная концепции права на тайну корреспонденции, право на тайну переписки, телефонных разговоров, телеграфной и другой корреспонденции, право на частную жизни, право на семейную жизни, лица, осужденные к лишению свободы, народные депутаты, адвокаты.

Summary

Liudmyla Mikhnevych. The constitutional right to the confidentiality of listening, telephone conversation, telegraph and other correspondence of separate categories of persons.

The right to the confidentiality of listening, telephone conversation, telegraph and other correspondence of separate categories of persons is researched in the article. It is established that despite all legal guarantees, the right to the confidentiality of correspondence is provided differently for separate categories of persons. The least secure of this right are those sentenced to imprisonment, and people's deputies, lawyers and other persons in respect of which a special procedure of criminal proceedings is carried out have the highest immunity from illegal or arbitrary interference with the right to confidentiality of correspondence. Two scientific concepts of understanding the right to the confidentiality of correspondence are characterized. The so-called "personal" concept, which considers this right as a component of the right to privacy and family life, and the second concept justifies the independence of this right, the content and purpose of which is broader than the protection of privacy. The perception of the right to confidentiality of correspondence in the context of the right to private and family life is common. It is substantiated that the "personal" concept is characterized by the connection between the right to confidentiality of correspondence and the right to private and family life, as well as the consideration of the right to confidentiality of correspondence as a separate element of the right to privacy. Instead, the second concept considers the right to confidentiality of correspondence as an independent right that has a relative connection with the sphere of private life and is a separate personal human right. It is noted that the Constitution of Ukraine derives the right to confidentiality of correspondence in a separate article from the inviolability of private and family life, which leads to the conclusion that it is inexpedient to narrow the right to confidentiality of listening, telephone conversation, telegraph and other correspondence only in privacy or family life.

An analysis of the latest normative changes in the legal regulation of ensuring the right to confidentiality of correspondence in Ukraine of separate categories of persons, in particular on the restriction of the right to convicted and higher guarantees of the right to confidentiality of correspondence of deputies of Ukraine, are committed.

Key words: the "personal" concept of the right to the confidentiality of correspondence; the right to the confidentiality of listening, telephone conversation, telegraph and other correspondence; the right to privacy life; the right to family life; persons sentenced to imprisonment; people's deputies; lawyers.

DOI: 10.36695/2219-5521.4.2020.19

УДК 340.91

М.А. ПАНФЬОРОВА

*Марина Анатоліївна Панфьорова, кандидат історичних наук, доцент, доцент Національного транспортного університету**

ORCID: 0000-0002-7901-862X

ПРАВА ЛЮДИНИ В УКРАЇНІ: ІСТОРИКО-ТЕОРЕТИЧНИЙ ВИМІР

Постановка проблеми. Однією з нагальних проблем сучасного світу і України зокрема є проблема прав людини, створення системи їх надійного захисту, затвердження дієвих гарантій реалізації. Гостроти історико-правовим дослідженням даної теми для України додає поєднання національного, іноземного та радянського досвідів у її розвитку, постійна увага до обраної проблеми в українському суспільстві.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тема є достатньо дослідженою в межах окремих періодів або документів, але комплексних робіт, що дають оцінку проблеми з історико-правової точки зору, не вистачає. Важливі питання досліджуваної проблеми розглядалися в таких працях вітчизняних учених, як М.М. Антонович, Ю.М. Бисага, М.М. Палінчак, Д.М. Белов, М.М. Данканич, О.М. Мироненко, М.І. Луцький, В.В. Кожан та інших.

© М.А. Панфьорова, 2020

* *Maryna Panforova, Ph.D. in History, Associate Professor, Associate Professor of the National Transport University*